ЧАРІВНІ ЗЕРНА

Невже ваші старші брати й сестри не розповідали вам ніколи, що, коли вони були маленькими, декому з них довелося лікуватися в одного дивного лікаря, якого діти поміж себе називали "гострим"?

Так, так, його поміж себе називали просто гострим, бо він завжди з загостреною увагою приглядався не тільки до своїх хворих, а й до всього навколо і мав через це дуже гострий вигляд — гостру борідку, гострі вуса, гострий ніс і такі гострі очі, що нікуди від них втекти не можна було: він ніби пришпилював ними.

Проте останнім часом про лікаря і його лікарню згадували все рідше й говорили про них усе менше.

Мені здається, про нього навіть почали потроху забувати.

Та це й не дивно, бо всі ми певні, що таких хвороб, які обрав своєю спеціальністю гострий лікар, у нас тепер майже немає, навіть удень лікарі крізь свої трубочки їх не помічають, а —вночі, коли всі сплять, тим більше на них ніхто не хворіє.

Але все-таки, на всякий випадок, я нагадаю вам, яка спеціальність була у цього дивного лікаря. Може, вам або комусь із ваших товаришів це згодиться, бо вивіска на його лікарні від часу зовсім вицвіла і на ній ледве вже можна розібрати слова:

Лікую:

БРЕХУНІВ, БОЯГУЗІВ, БАЗІК, ЛЕДАРІВ, ЗАЗДРИХ І ТОМУ ПОДІБНИХ ХВОРИХ, ЩО ЗАВАЖАЮТЬ ЖИТИ СОБІ ТА ІНШИМ.

ЛІКУЮ ШВИДКО І БЕЗ БОЛЮ ЛІКИ БЕЗПЛАТНІ У ВЛАСНІЙ АПТЕЦІ.

Запам'ятайте на всякий випадок!

Тепер лікар, вільний від прийому, сидів над своїми на у ковими записками або порався в саду.

Колись казали, що там був справжній чарівний сад, і, як належить усім чарівним садам, там були чарівні дерева, чарівні квіти і навіть озеро із справжньою чарівною водою.

Під час останньої війни, коли лікар був на фронті, у сад влучив снаряд, паркан було знесено, і люди нічого дивного там не знайшли,— занедбаний, зруйнований сад та й годі,— і всі забули про те, що він був колись чарівним...

Та час не стоїть на місці. Він приходить і відходить, усе змінюючи за собою. Повернувся з фронту лікар, навколо саду знову з'явився паркан, і за високою огорожею все здалося знову таємничим і цікавим. Адже те, що закрито, завжди цікавить нас.

І от напровесні, саме коли лікар порався в своєму саду, в двері його лікарні рішуче постукала людина. Важко було б сказати, якого вона віку. Заклопотаний вираз обличчя і портфель були зовсім дорослі, а вся постать ще зовсім невеличкого хлопця.

— Цікаво, цікаво,— усміхнувся в свої гострі вуса лікар.— Які ж хвороби з'явилися знову в нашому місті? —* І він пішов відчиняти двері.

— Чи можу я бачити самого лікаря? — почав швидко відвідувач.— Тільки в мене дуже мало часу, бо зараз я біжу з засідання моєї ланки на збори ланки, з якою ми змагаємося, і там я маю виступити з доповіддю про стан нашої роботи, тому я прошу прийняти мене позачергово.

— Будь ласка, прошу! — привітно мовив лікар.— Для такої зайнятої людини, як ви, я завжди знайду вільний час, тим більше, що це моя основна робота...— додав він і... підкрутив свої гострі вуса. Щоб ви знали, він завжди намотував собі на них усе, що помічав. Тепер вони були в нього майже сиві, але від цього здавалися ще гострішими.

Відвідувач з солідним виглядом пройшов у кабінет лікаря, але відразу очі в нього розбіглися по всіх стінах і кутках кабінету, рот трішки розкрився, і лікар побачив, що це звичайний малий хлопець, бо у всіх хлопців у його кабінеті так розкривався рот і розбігалися очі.

Що це був за кабінет! На стінах висіли географічні карти, не прості німі карти, до яких звик хлопець у школі, а з малюнками, краєвидами, виліпленими горами, синьою, ніби справжньою, водою, з квітами й деревами. На столі стояв величезний, незвичайний глобус, який сам весь час повертався. На високих, аж до стелі, полицях стояло безліч товстих книг, у скляних шафах — моделі кораблів, машин, літаків.

Не чучела, а справжні живі пташки сиділи на високих живих пальмах, діжки з якими були вриті просто в підлогу. Так, це був дивний кабінет, і хлопець мало не забув, чого він сюди прийшов, але лікар показав йому на крісло, і, почувши на собі його гострий погляд, хлопець швидко набрав знову солідного, заклопотаного вигляду, подивився на себе і в своїх власних очах знову став солідною, діловою людиною. Він розстебнув портфель і вийняв кілька записних книжок, блокнотів і довгих аркушів паперу.

Це все він розмістив на своїх колінах і швидко почав:

— Перш за все, шановний товаришу, я хотів ознайомити вас із станом справ на сьогоднішній день. Біжучі події примусили мене звернути увагу на вузькі місця нашої роботи, які стають перешкодою на шляху виконання нашого плану, затвердженого на поточний квартал...

В цю мить лікар простяг довгу руку за сигарою, раптом від руху повітря всі папірці злетіли з колін хлопця. Він кинувся їх підхопити, та блокноти й записні книжки звалилися з колін на підлогу.

— Ой,— скрикнув хлопець,— усі мої тези тепер переплуталися. Як же я вас поінформую?

— А ви спробуйте без тез! — серйозно, але підбадьорююче мовив лікар.— І ви не інформуйте, а просто розкажіть, що у вас трапилося, бо я на старість недочуваю і можу поставити невірний діагноз.

Хлопець зніяковів, почервонів і раптом розгубленим голосом сказав:

— Я зовсім не хворий, дорогий докторе, і в моїй ланці нема ні ледарів, ні боягузів... вони всі дуже хороші дівчатка й хлопчики, кожен сам по собі... І все-таки я не знаю, що робити, коли ми всі разом... І я прийшов до вас просто порадитися. Тільки, будь ласка, нікому про це не кажіть.

— За це будьте спокійні. Лікарська таємниця — наш закон"— запевнив лікар.— І для мене нічого дивного немає в тому, що ви прийшли просто порадитись. Хіба мало моїх колишніх пацієнтів приходили до мене просто радитися! Але, щоб порадити вам що-небудь, я мушу познайомитися з усіма хлопчиками й дівчатками з вашої ланки.

— От зараз я розшукаю їхній список, вони всі в мене переписані,— заметушився хлопець і почав ритися в своєму портфелі.

— Не треба! — спинив його лікар.— Якщо це не потрібно для історії хвороби, можна обійтися без записок. Ви мені просто розкажіть про них — ви ж їх, напевне, добре знаєте.

— Але ж у списку зазначено, яка успішність кожного в школі і хто яке доручення виконує. Правда...— додав він сумно,— навантаження лише записано, а ніхто нічого не хоче виконувати.

— Чому? — зацікавився лікар.

— Я сам не знаю, чому так виходить. Юрко, наприклад, хоч і вчиться найкраще від усіх і багато знає, каже, що хоче робити лише найголовніше і найпотрібніше, а все інше для нього — дрібниці, дурниці й абищиця. Івасик і Панасик кажуть, що із звірами й птицями їм далеко цікавіше, ніж з нами, і тільки скінчаться уроки, вони як дременуть у ліс і на поле, що ні на які збори їх ніколи не докличешся... І дівчатка у нас теж якісь недоладні. Вчаться вони, правда, добре, але ніякої роботи від них не діждешся. Оксана — це просто дурносмішка, усе б тільки сміялася. Не розумію, як це вона має добрі оцінки. На все вона каже: "Нецікаво" або "Нудно", "На ваших зборах навіть не засмієшся ні разу!" А хіба збори для того, щоб сміятися! Мар'янка — та навпаки — весь час: "Ой, не так! Ой, обережно! Ой, коли б чого не трапилось!" Хіба з такою щось зробиш? А Тетянка — тій би тільки знайомитися з усіма. Просто все місто — її знайомі, і через це їй завжди ніколи, їх ніколи і не збереш разом, а як зберуться — кожен своєї тягне,— і що я можу зробити? У мене плани, і списки, і папери всі в порядку, а робота ніяк не посувається. І навіщо мене обрали ланковим? — вже зовсім у розпачі зітхнув хлопець.

— Не журіться! — сказав лікар.— У вашій справі я зможу допомогти. В моїй практиці траплялися такі випадки. Проте саме зараз у мене одна термінова праця, і я одразу не зможу зайнятися вами. Ви кажете, ви всі добре вчитеся?

— В нашій ланці немає навіть трійок.

— Оце добре! — зрадів лікар.— Я саме зараз шукаю школярів з такими оцінками. Я хочу попросити спочатку вас допомогти мені в

одному експерименті. Прошу вас, прийдіть сьогодні ввечері всі до мене. Я буду вам дуже вдячний, а за це, будьте певні, як тільки я закінчу свій експеримент, я допоможу вам вивести вашу ланку на перше місце серед усіх шкіл міста. Будь ласка, скажіть мені ще, як усіх звуть?

— Мене звуть Сашком,— сказав хлопець, ще не знаючи, чи радіти, чи сумувати з такої пропозиції лікаря.— Мого заступника Юрком, ще є Івасик, і Панасик, і дівчатка: Оксанка, Мар'янка і Тетянка.

— Дуже, дуже добре! — невідомо чому зрадів лікар, адже імена, які він повторив, були найзвичайнісінькі: Оксанка, Мар'янка і Тетянка.

* * *

Увечері вся ланка — Сашко, Юрко, Івасик, Панасик, Оксанка, Мар'янка й Тетянка — підходила до лікарні незвичайного лікаря.

Кожен з них удавав, що його зовсім не обходять останні, що він сам по собі і ні на кого іншого не схожий, і кожен намагався надати дуже незалежного виразу своєму обличчю; а через це вони тільки поглядали скоса один на одного, і всі були дуже подібні між собою, тим більше, що їх усіх цікавило одне й те ж — чому їх кличе цей лікар?

А гострий лікар поглядав на них у вікно і все те бачив.

— Вітаю, вітаю вас, юні мої друзі,— радо зустрів він їх на порозі.— Будь ласка, заходьте. Я дуже щасливий з того, що ви відгукнулися на моє прохання і прийшли до мене. Адже всі мої колишні приятелі і помічники зараз роз'їхалися, а мені конче потрібна допомога. Я чув, що ви всі прекрасно вчитеся, а тому, звичайно, ви легко все зрозумієте, що мені потрібно. Будь ласка, сідайте, почувайте себе, як дома, розглядайте все, що вас зацікавить, а я зараз повернуся.— І він вийшов з кабінету.

— Я передчуваю якесь відповідальне завдання,— сказав Юрко і навіть трохи задрав носа вгору. Він, між іншим, міг би цього не робити, бо через цю звичку його носик завжди трішки стирчав угору.

— Мабуть, треба все одразу занотувати,— зауважив Сашко й поліз в кишеню за олівцем і блокнотом — портфеля він уперше зараз не взяв з собою.

— Дуже цікаве знайомство! — сказала Тетянка і аж заплескала маленькими, але міцними ручками.

— Ой, коли б чогось не трапилося! — застережливо зітхнула Мар'янка.

— Які ж ви всі смішні зараз! Нарешті щось веселе! — пирснула зі сміху Оксанка.

Івасик і Панасик нічого не сказали, бо прикипіли очима до пташок, які сиділи на гіллячці якоїсь не відомої для них рослини.

Лікар повернувся за кілька хвилин, несучи в руках три невеличкі, чимось наповнені торбинки.

Гостинним рухом він запросив їх ближче до свого столу.

— Ви, напевне, вже чули, дорогі друзі, що я давно нікого не лікую,— промовив він.— Я хочу спочатку привести до ладу мою лабораторію, мою аптеку і мій сад. Під час війни майже все загинуло, але я хочу все поновити.

"Невже він хоче, щоб ми йому допомогли в цьому? Мої нізащо не згодяться",— з острахом подумав Сашко і аж закрутився на місці, та враз його ніби пришпилив гострий, але зовсім не сердитий погляд лікаря.

Лікар продовжував:

— Та дещо я все-таки приховав так, щоб воно збереглося до цього часу, і тепер я хочу зробити подарунок нашій Батьківщині. Я хочу подарувати те, що для неї зараз найголовніше.

— Найголовніше? А що ж найголовніше? — аж підскочив Юрко.

— А хіба ви не знаєте, що зараз найголовніше для нашої країни після війни, після страшної посухи, щоб усі були ситі, здорові і знову міцні, відбудовували все зруйноване? Зараз для нас найважливіше — хліб.

— .Хліб? — розчаровано протяг Юрко.— Воно, звичайно, правда. Ми всі знаємо, найголовніше — хліб. Так що ж я тут можу зробити? Тут уже все відоме.

Але лікар таємниче підморгнув дітям, і вони, затаївши подих, присунулися до нього ближче.

— Ще давно, до війни, один мій приятель, старий учений, подарував мені чарівні зерна.

— Чарівні? — вигукнули в один голос діти.

— Еге ж, чарівні. Я не встиг їх виростити, бо почалася війна, але встиг їх заховати, вони ось тут, в одній із цих торбинок.— І він показав на свої торбинки.

— В якій же? — нетерпляче спитали діти.

— Увага! — лікар підняв палець угору й продовжував: — Я ховав їх наспіх, разом із своїми, звичайними, вирощеними на моїй ділянці, але наскільки пам'ять мене не зраджує, чарівні зерна мусять бути дуже

великі, дуже золоті і дуже запашні. Він казав, мій приятель, що з цього чарівного зерна, якщо його дуже пильно викохувати, буде небувалий урожай і вийде зовсім незвичайний хліб. По-перше, люди, коли їстимуть його, усім всміхатимуться.

— Ой, як добре! — закричала Оксанка.— Я завжди хочу, щоб усі всміхалися, бо коли люди всміхаються, значить, їм добре.

— По-друге, вони набуватимуть нечуваної сили. По-третє, їсти його зможуть лише наші друзі, бо для ворогів він перетворюватиметься на таку гіркоту, що його й проковтнути не зможуть.

— Так це ж прекрасно! — закричав Сашко.— Чому ж ви досі ховаєте ці чарівні зерна?

— Вони ж дуже потрібні для всіх,— схвильовано вимовив Юрко.

— У тім-то й справа, що я хочу зробити тепер цей подарунок. Але трапилася велика неприємність. Ви самі зараз побачите, в чім справа.

Гострий лікар швидко розв'язав три торбинки, туго набиті зерном, і діти аж очі закрили: перед ними лежало велике золоте зерно, аж сяяло навколо, і чудові пахощі розходилися від нього.

— Як запахло полем, сонцем! — сказала Оксанка і засміялася від радості.

— А по-моєму, чудесною здобною булочкою! — потягла носиком Тетянка.

— Але де ж саме чарівні зерна? — спитали більш помірковані хлопці. — Вони ж усі однакові, у всіх трьох торбинках.

— Справді, вони всі однакові. Подумайте, яка неприємність,— розгублено мовив лікар і, приклавши гострий палець до чола, замислився, а гострі вуса його сумно опустилися вниз, бо, мабуть, лікар нічого на них не намотав з приводу чарівних зерен.— Мені треба обов'язково дізнатися, де ж саме чарівні. Мій приятель сказав, що це його чарівне зерно найшвидше проростає. Друзі мої! Якби ви могли мені допомогти, я б вам дав усі три лантушки, ви б посіяли їх на трьох ділянках, і тоді, коли насіння проросте, ми дізналися б, на якій саме ділянці чарівні зерна. Ви розумієте, яка це важлива справа?

— Звичайно, дуже важлива! — стурбовано мовив Юрко.— Найважливіша, яку я тільки стрічав поки що в моєму житті.

— І ми мусимо це зробити! — сказав Сашко.

— Звичайно, звичайно! — загомоніли всі семеро.

Але лікар не радів, не всміхався з такої швидкої згоди дітей.

— Я знав, що ви свідомі, мої юні друзі, і відгукнетеся на мої прохання з щирим серцем. Але не думайте, що це так легко — виростити чарівні зерна,— мовив він сумно.— Мій приятель сказав мені три умови, при яких може вирости справжнє чарівне зерно, і я боюся, що ви не зможете виконати ці три умови. Вони, напевне, будуть надто важкі для вас.

— А ви все-таки скажіть! Ми спробуємо,— благально заговорили діти, особливо дівчатка.

— Так слухайте. Перша умова — чарівні зерна можуть виростити лише вірні, щирі друзі. Одна сварка — і все загине, і з них вийде звичайнісінький хліб.

Діти переглянулися між собою.

— По-друге, жодного ворога — чи то буде людина, яка шкодить вам, чи хижа комаха, чи птиця, чи шкідливий звір — не можна підпускати й близько. Усі, хто матиме справу з вашою ділянкою, а потім з вашим зерном, мусять бути нашими друзями.

— Ох-ох-ох! — зітхнули діти і ще раз переглянулися.

— А третя умова — всі ви мусите працювати дуже весело, з усмішкою.

— Ну, це найлегше! — вигукнула Оксанка і засміялася.

— Як кому! — зітхнула Мар'янка.

— Як знаєте,— серйозно мовив лікар.— Я, звичайно, можу попросити якусь іншу ланку допомогти мені. Це ж надзвичайно важлива справа —- знайти ці чарівні зерна. Ви ж розумієте, яке це значення матиме зараз для всіх. Але, може, іншим це буде легше виконати.

Діти перезирнулися між собою, поглянули на Юрка.

Юрка всі вважали найрозумнішим, бо він завжди мріяв про винахід чогось найважливішого, і всі полегшено й радісно зітхнули, коли він сказав лікареві:

— Ні, ми самі візьмемося за це.

— Тільки треба одразу накидати план роботи і розподілити обов'язки,— підхопив Сашко.

— От на сьогодні це дуже вірно,— засміявся лікар.— Про деталі ми з вами зараз поговоримо.

* * *

У старих казках — раз, два, три — підніс чарівну паличку, і все готово! А зараз зовсім не те. Нічого готового нікому не дається. Самі ж діти мусили відшукати чарівні зерна. Правда, гострий лікар обіцяв їм у всьому допомогти.

— Напевне, працюватимете ви всі,— сказав він,— бо кожному з вас приємно буде потім знати, що з його участю відшукали чарівні зерна.

— Звичайно,— загомоніли всі діти, а найдужче Оксанка, бо вона боялась, що через її легковажність їй не довірять такої роботи.

— Я б порадив кожному з вас нести й окремі обов'язки,

Крім цієї звичайної роботи: скопати, посіяти, прополоти. ■ Адже, головним чином, треба виконати три умови і за цим треба ретельно стежити. От я й пропоную вашій веселій Оксанці завжди дбати про те, щоб ніхто не сумував і щоб усі всміхалися. Ти згодна, дівчинко?

— Ще б пак, вона та й не погодилася б на таке доручення! — трохи презирливо мовив Сашко.

й ..Але Оксанка, боячися, що в неї відберуть це завдання, а. з іншим їй буде справитися важче, не звернула на Сашка уваги і закивала головою:

— Добре, добре, це я вже беру на себе! — і, весело підморгнувши товаришам, додала: — Дивіться мені! Щоб носа ніхто не вішав!

— От і молодець! — похвалив задоволено лікар.— Іва-сик і Панасик, на мою думку, мусять взяти на себе охорону ділянки від шкідників поля. Вам треба буде дуже добре вивчити, хто наш друг і хто ворог серед птахів і звірів. Я навіть пропоную вам пройти у мене курс пташиних і звіриних мов і навіть навчитися підслуховувати мову рослин. Аякже! Рослини теж розмовляють, і у нас є рослини-друзі, а є й люті вороги.

Кажучи це, лікар дістав з полиці кілька товстенних книг, куди товстіших за Брема, якого так любили читати Івасик і Панасик.

— Це — словники мови всієї природи! — сказав поважно лікар.— Мова звірів, мова птахів, мова рослин, мова стихій,— підніс лікар палець угору,— води, вітрів, бур і ураганів, а тут,— показав він на одну з книг,— мова матері-землі.

Діти завмерли від захоплення.

— Ой, хіба вони зможуть це все прочитати? — про-' шепотіла Мар'янка.

— Звичайно, ні! — заспокоюючe, вже зовсім звичайним, голосом мовив лікар.— Я з ними пройду просто короткий курс цих мов, а коли їм сподобається, вони надалі це вдосконалять. Ви можете приходити до мене щодня після школи між п'ятою і шостою годинами.

— Обов'язково! — вигукнули Івасик і Панасик, а інші поглянули на них навіть із заздрістю. Та лікар це одразу помітив, намотав на правого вуса і продовжував серйозно й захоплено: .

— Вам доведеться, звичайно, стикатися у вашій роботі з різними людьми. Може, деколи й залучати їх до своєї роботи. Розшукувати таких людей, знайомитися з ними, я думаю, вам треба доручити Тетянці, у неї, напевне, лег-

ка, але міцна рука, щоб дружньо привітати нового знайомого.

— Це мені дуже до вподоби! — зраділа Тетянка.— Мене, справді, цікавлять завжди всі люди. Адже кожна людина по-своєму цікава.

— При всяких наукових дослідах завжди важливо вести точний запис усього. Я гадаю, що найкраще з цим упорається Сашко. Адже він звик все занотовувати. Крім того, якщо доведеться комусь написати листа, це вже він зробить.

— Обов'язково. Будьте певні, це все буде в порядку,— задоволено сказав Сашко.

— А хто ж стежитиме за всією роботою і хто дбатиме, щоб робили найголовніше і справді потрібне? — запитав сам себе і дітей лікар, але діти прекрасно бачили, на кого поглядає його гостре око, і закричали всі разом:

— Звичайно, Юра!

— Ну, що ж! Можна приступати до роботи,— мовив весело лікар.

— Ой, просто страшно. І цікаво, і страшно,— прошепотіла Мар'янка.

Лікар глянув на неї, усміхнувся, підкрутив угору лівий вус і сказав:

— Щоразу, коли вам усім здаватиметься, що все гаразд, і ви будете цілком спокійні, Мар'янка казатиме: "Ой, коли б чого не трапилось!" — і нагадає вам про всі можім пі перешкоди, і ви всі разом знову й знову все обміркуєте. Щовечора, коли закінчите щоденну роботу, Мар'янка

їсипцтиме: "Ой, а чи все в порядку?" — і сама все перевірить. Гаразд, дівчинко?

1 Мар'янка, почервонівши, мовила:

— А я вже боялася, що ви все цікаве роздасте і мені німого не залишиться. Обіцяю вам, дорогий докторе, завжди казати "ой" і все самій перевіряти, щоб бути спокійною.

Псі були просто в захопленні від своїх обов'язків, і все їм здавалося цікавим і легким, як подорожньому, що тілі.ки-но вирушив у далеку, невідому мандрівку.

Діти щиро попрощалися з лікарем і пішли, обнявшись так, що зайняли цілу вулицю.

Лікар дивився на них у вікно і задоволено підкручу-наи свої гострі вуса.

* * *

По весні тане сніг і починає прокидатися земля після зимового сну. Вона зітхає й шепоче тихо: "Скопайте мене, засійте. Я багата, родюча, я зберегла живущі соки для насіння, я нагодую всіх, всіх, тільки пильнуйте, шануйте мене. Я просто, немудро говорю, тільки слухайте мене".

Так земля говорила щороку, щовесни, і розумні люди прислухалися до її мови, переказували з покоління в покоління, і чим далі, тим більше розуміли її нечутний ласкавий шепіт, і чим далі, тим більше дарувала земля людям за те, що шанували її. Люди записували її слова, і вчені писали товсті книги, і тепер уже навіть маленькі хлопчики могли вивчити її мову.

У великій книзі мови матері-землі, яку показав хлопцям лікар, на першій сторінці було написано: "Земля — це дружба".

Хлопці прочитали і замислились. їм це сподобалося, бо вони любили і землю, і дружбу, але вони ще не зовсім це зрозуміли.

Вони, обидва хлопці, яким припало стежити за друзями та ворогами і вивчати для цього мову природи, вирішили рано-ранесенько, тільки-но зійде сонце, вийти на поле, поглянути на ту землю, де хотіли вони з товаришами посіяти чарівні зерна.

Земля парувала, вона раділа весні, ранкові, роботі, адже набридло їй, такій роботящій, стільки спати, без діла лежати. Хлопці прислухалися до її зітхання і теж почули ті слова, які земля казала щороку. Вони, щасливі, дивилися на поле, і раптом до них долинула весела дзвінка пісня.

То маленький жайворонок літав у небі, падав стрімголов на землю, ніби цілував її, і знову підносився у височінь. О! Тепер хлопці вже могли розібрати, що він співає. А він співав:

— Доброго ранку! Добридень! Здрастуй, рідна земле! Я прилетів до тебе з весною!

А земля казала:

— Здрастуй, моя мила маленька пташко! Я пам'ятаю тебе. Адже це тебе боялися всі комахи, які заважали рости моїй пшениці, моїм житам. Багато ти їх, шкідливих, знищив! То нерозумні думають, що ти собі літаєш і співаєш безтурботно, а скільки тобі клопоту, скільки роботи, малесенький сірий жайворонку!

Не турбуйся, я не один, нас багато, а за нами й інші пташки летять— Тільки б діти не нищили наших гнізд і не лякали наших малят. Vi

Хлопці лише недавно почали розуміти пташину мову, а самі відповісти на неї ще не вміли і дуже пожаліли, а то б пони запевнили жайворонка, що ніхто з дітей не робитиме пташкам шкоди.

— От уже наш друг об'явився,— засміявся Івасик. где

— Біжімо швидше, всім скажемо, що ми сьогодні почули! — сказав Панасик.

І неї діти з їхньої ланки зраділи разом з ними.

А на поля вже виїздили люди. Гуркотіли трактори, тягнучи :іа собою гострі плуги. Попереду вів трактор молодий парубок у зеленій гімнастерці. Ой, любо-мило було дивитися, як пін працює! Тільки повернув кермо, а за ним чорна смуга зораної землі так і побігла. Перекидаються грудки, пара під них іде. "Оце добре, оце весело, набридло мені без руху лежати",— примовляє земля.

А з другого кінця поля повела трактор дівчина, а там ще дядько бородатий, і всі трактори загуркотіли, заторохтіли. Здалека можна було подумати, що то вони всі сваряться між собою, а то просто в них були такі басовиті голоси, і трактори ними направляли плуги. А плуги тільки: "Дж-ж-жё, дж-ж-же, глибше, глибше",— і більше нічого не калаАи, врізаючись у землю. Та землі було тільки краще від того: чим глибше зорють її, тим більше соків збереже вона для насіння.

Діти вимірювали свою ділянку, щоб поділити її на три рійні частини, коли мимо проїхав перший тракторист.

Л звідки ви будете, люди добрі? — закричав він приятелям.— І чиїх батьків, матерів ви діти, що самі тут окремо від усіх землю копирсаєте? Чого мене не кличете, щоб я вам землю зорав? Адже я для всієї громади орю.

— Здорові були, щасти вам у роботі,— відповіла перша Тетянка, а за нею і всі діти.

— У нас тут така справа, що ми самі все мусимо зробити...— почав Сашко.

— Самі? — здивувався тракторист.— Скільки вже я живу на світі (а жив він справді більше, ніж кожне з дітей, але не більше, ніж двоє їх разом), ще ніколи не бачив, щоб на землі окремо від громади працювали. Навіщо ж тоді люди машини вигадали, щоб ви землю лопатами копали? Та краще за мій трактор ніхто в світі цього не зробить!

Тоді виступив наперед Юрко.

'*'; Ми розуміємо,— сказав він,— що в нас, звичайно, без машин вийде гірше, ніж у вас, але як же нам бути? Ми ж мусимо самі працювати.

Перед дітьми нараз постало складне питання. Лікар їм нічого, здається, про це не казав, і порадитися з ним не можна було, бо він виїхав на кілька днів з міста.

Але ж вони всі пам'ятали: треба все робити якнайкраще.

>>— Дивні люди! — засміявся тракторист.— Хіба всім мало роботи буде? Дивіться — от зараз на полі лише ми, трактористи, працюємо, а потім і жатимуть і в'язатимуть усі, хто тільки є. А скільки нам і зараз можна допомогти: і води принести, і до коваля збігати, і тут замінити. Та я ще навчу вас. А як же на землі працювати і з людьми не дружити?

І тут Тетянка сказала впевнено:

— Дорогий трактористе! Уся наша ланка дуже вас просить, щоб ви зорали й нашу ділянку. І не думайте, що це ми від усіх відокремитися хочемо.

— Ми просто провадимо чарівні наукові досліди,— не стерпіла й перебила Оксанка.— І поки що це велика таємниця,— вона додала це так таємниче й хитро, що тракторист засміявся, і всі були цілком заспокоєні, що не порушили жодної з умов. їм допомагатиме друг та ще й дуже веселий до того.

Оксанці кортіло розповісти йому все докладно, але Мар'янка глянула на неї і зробила такі страшні очі, що вона враз прикусила язичка.

А тракторист сказав таки чистісіньку правду: "На землі робити — з людьми дружити".

Скоро вже всі на великому полі знали, що ланка школярів провадить якийсь таємничий дослід, і ніби прийняли їх до свого гурту, а діти вже старалися допомогти у всьому, де тільки могли.

За плугами по землі проїхала гострозуба борона, розбиваючи грудки, вона вгризалася в них своїми зубами і бурчала на плуг: "Понагортав тут, понагортав, а мені треба, щоб земля пухкенька, м'якенька була. А як же до зерна тоді водиця добереться?"

А потім уже поїхала сівалка. "Сипся, сипся рівнесенько, буде хліб білесенький",— підспівувала вона. І на трьох смугах діти посіяли чарівне зерно, почистили машини, попрощалися з трактористом та з усіма людьми на полі і пішли веселі додому.

— Ну, все гаразд,— мовив Сашко*-*-" Зерно посіяли якнайкраще, бо землю зорали, заскородили й засіяли найкращими машинами. Усі ми були веселі, бо ще не заморилися, і ніхто ні з ким не встиг посваритися. Я певен, що через короткий час ми дізнаємося, де зійде чарівне...

Усі були дуже задоволені, бо початок видався не таким уже й важким. Адже їм увесь гурт людей допомагав!

Уже сіДало сонце, і діти з насолодою відпочивали. Раптом Мар'янка сказала:

— Ой, а чи все гаразд з нашим зерном? Може, піти перевірити?

— Ну, це ти вже занадто,— засміялась Оксанка.— Зерно лежить у землі, чи його вкраде хтось, чи що?

— А все-таки я піду,— мовила Мар'янка.— І хай зі мною підуть Івасик і Панасик.

І хоч тепер, після роботи, їм було вже важче йти, ніж уранці, але вони однаково пішли. Мар'янка тому, що обіцяла все перевіряти, а Івасик і Панасик тому, що вони одні могли почути те, чого б інші не почули.

Ні, все було гаразд на полі. Недалеко від своєї ділянки діти сіли перепочити.

— От, тільки переполошила нас даремно! — мовив Панасик Мар'янці.

І раптом Івасик смикнув його за руку і припав вухом до землі.

— Тс! Тс! Ти чуєш?

З землі почулося шкряботіння. Тільки хлопці, які вивчали мову природи, могли це почути, а Мар'янка не чула нічого:

— Що там? Що там?

— Ой, Івасику! Це ховрахи. Але я забув зараз їхню мову. На якій це було сторінці? Давай згадаємо вдвох.

Але від несподіванки й Івасик теж одразу забув ховрашину мову.

— Вони б'ють лапками себе по боках... вони шкрябають...— згадував він,— вони водять носиками.

— А головне, кожен може з'їсти пуд зерна за рік,— розпачливо мовив Панасик,— і риють вони тисячі нір під землею.

— Ой,— скрикнула Мар'янка,— та це ж вони можуть добратися до нашого поля. Ви ж слухайте, слухайте їх, навіщо ж вас вчили?

Та хлопці й самі лежали нерухомо й прислухалися.

— І перекладайте, перекладайте мені,— пошепки благала Мар'янка. — Я ж теж хочу знати.

— Ой, про що вони повідомляють один одному? Вони сповіщають, що в землю вже насипано зерно і треба всім прокидатися, бо є що їсти. Це бачив їхній вартовий ховрах, стоячи на своєму сторожовому горбку, коло нірки.

— Коли б не так,— обурилася Мар'янка.— Ми для них сіяли наше чарівне зерно! їх сюди і близько не можна підпускати.

— Біжімо швидше додому і повідомимо всіх, що об'явився перший ворог.

Ще не сходило сонце, а діти були вже напоготові.

Вони вийшли з палицями, цеберками. Попереду йшли розвідники — Івасик і Панасик, розшукували нори і забивали кілочки. Як вони зручно влаштувалися, ці хитрі, погані ховрахи! Вхід до нірки був просторий, стінки гладенькі, а коло нірок були невеличкі горбочки — їхні сторожові пости.

Просто з весняних калюж діти набирали воду і виливали в нори. Сполоханий, розлючений ховрах, чхаючи й пирскаючи, висовував мокру морду, отут його й хапали, злодюгу.

Ой, це була нелегка робота! І нір було багато, і воду носити далеко, і раптом Оксанка побачила, що обличчя у всіх потроху витягаються, вкриваються краплями поту і все рідше й рідше хтось усміхається. Та й у самої вже боліли руки тягати цеберки. А треба ж було поспішати, ховрахи були зовсім недалечко від їхньої ділянки. Невже через цю капость загине їхній чарівний дослід? Що ж би його вигадати? Як розвеселити знову товаришів?

І вона раптом заспівала. Голос у неї був зовсім малесенький, тонесенький, слова вона співала перші, які спадали на думку:

Ховрашок бридкий шкідник, Він із нірки ТІЛЬКИ СКІК, А ми цілою юрбою Заллємо його водою!

Всі засміялись, так це було несподівано і смішно, і в Оксанки був такий кумедний вигляд! Але пісеньку підхопили, почали вигадувати нові слова і знаєте, якось і втома не була вже такою помітною.

Оксанка одразу ж вирішила:

"Коли в мене буде вільний час, я навигадую різних пісень і різних цікавих історій, і як тільки помічу, що обличчя у всіх витягаються, так і почну розповідати. А я, дурненька, думала, що мені найлегша робота припала".

Ні, то тільки попервах здалося, що все легко; Швидко казку розказувати, та не так швидко діло зробити. .,, Діти дуже боялися, що вони не помітять, на якій же ділянці найперше зійде пшениця, щоб дізнатися, де ж саме посіяне чарівне зерно, і вже його доглядати якнайпильніше.

Спочатку вирішили чергувати, але ніхто не хотів іти з поля, бо кожному хотілося на власні очі побачити, як витикатимуться чарівні паростки.

Друг жайворонок ще спав і не співав, так було рано. А діти вже звикли до його пісень, під його співи так добре було працювати! Оксанка, правда, намагалася вигадати на такий самісінький мотив і свої слова, щоб, коли нема жайворонка, співати за нього, тільки в неї ще не виходило.

Тихо було навколо, навіть вітри задрімали, і раптом Те-тянка, яка сиділа коло першої ділянки і вже куняла, закричала :

— Витикається! Росте! Чарівне зілля росте!

— Ні, тут перше! — закричала Оксанка, яка сиділа коло другої.

— І в мене! І в мене! — закричала Мар'янка, яка сиділа коло третьої.

Івасик і Панасик сиділи на пагорку. їм було все видно. Справді, зілля виткнулося в одну мить на всіх трьох ділянках.

— Як же тепер бути? — заметушився Сашко.— Як же ми знатимемо, на якій ділянці чарівне?

Він був просто в розпачі. Йому так кортіло швидше записати в свій товстий зошит: "Сьогодні виявлене чарівне зерно".

Не тільки він, всі діти хвилювалися.

— Нічого! — заспокоїв усіх Юрко.— Адже лікар казав: воно ростиме найкраще. Давайте пильнувати далі.

..Але уявіть собі: з кожним днем діти все більше помічали, що на всіх трьох ділянках сходять чудесні, свіжі, зелені, але цілком однакові сходи. І лікаря не було в місті.

Стурбований, розгублений Сашко склав йому телеграму, довжелезну телеграму: "Чарівні зерна однакова проріcть тчк Ніхто не проспав тчк Оксана пісню жайворонка тчк Ховрахів залили тчк Усі в розпачі тчк" — і ще багато-багато в такому ж стилі. Вам, напевне, все зрозуміло, про що хотів повідомити Сашко, а от телеграфіст на телеграфі нічогісінько не зрозумів і відмовився прийняти таку телеграму. Сашко почав благати й згадувати гострого лікаря. Тоді телеграфіст зрозумів, що тут щось особливе й таємниче і вистукав цю довжелезну телеграму.

Відповідь прийшла скоро, дуже коротка, дуже звичайна і проста: "Продовжуйте роботу далі тчк З'ясується після жнив тчк Вітаю".

Та тепер, коли б діти й хотіли, вони не могли кинути ро-ббти, бо тільки почало витикатися зілля з землі, як побігли звідусюди бур'яни. Не сіяли їх ніколи, не жали, а, як вогонь по полях, як зелена чума, розбігся смоктун-пирій.

:— Ой,— зітхала й плакалася земля.— Усі соки з мене оця відьмача трава висмокче. Загине моя золота пшениця.

Пішли діти її з корінням виривати, палити, щоб і близько її насіння не впало коло їхнього поля, щоб і вітрові нічого було розносити, іншим полям шкодити.

— Як добре,— сказала Оксанка, милуючись на зелені чудесні килимки, якими були тепер їхні три ділянки.

— Ой! — зітхнула Мар'янка.— Це ж тільки початок, ще зілля, бачте, яке маленьке. Ви, хлопці, краще слухайте та дивіться, що робиться навколо,— наказала вона Івасикові й Панасикові.

І незабаром хлопці принесли страшну звістку: з півдня йде чорною хмарою сарана. Треба рятувати ділянку з чарівними зернами, треба попередити всіх, хто працює на великих полях, бо й там уже з'явилася зелена свіжа паросць.

Почали всі копати глибокі рівчаки, щоб, коли повзтиме сарана, не допустити її до нив. Але цього було замало.

Навіть веселий тракторист засумував. Він краще від усіх водив трактор, але з сараною нічого не міг вдіяти.

— Кажуть, є така отрута,— сказав він.— Нею треба поливати з неба, як дощем, але про те треба попросити льотчика. А як його попросити, коли його ніколи немає на землі! Він завжди прилітає і відлітає, і за хмарами всі його справи.

— Я піду просити його,— зголосилася Тетянка.

— Швидше біжи,— прошепотіла їй Оксанка.— Бач, як усі засумували — тут уже моїми казками не розвеселиш.

І Тетянка побігла, побігла розшукувати льотчика, який прилітав і відлітав, прилітав і відлітав, і ніхто не втручався в його захмарні справи. Та коли літак на хвилинку приземлився, до льотчика підбігла маленька дівчинка.

—4-' Будь ласка,— закричала вона.— На наші поля йде сарана. Ми вас просимо полити її з неба отрутою. Нам треба врятувати всі поля негайно, бо, по-перше, може загинути хліб, а, по-друге, між усім посіяним зерном є жменя чарівного. Уявіть собі, що буде, коли й воно загине, а більше ні в кого нема ні зернинки: його вивів учений, який уже помер. Ви згодні?

Льотчик зняв шолом та окуляри, тут Тетянка побачила, що це дівчина, тоненька й кучерява. І вона посміхнулася Тетянці й сказала:

— Мені дуже ніколи, мої справи завжди там, за хмарами, але хліб — це ж зараз найголовніше. Навіть коли б і тої чарівної жмені не було, треба поспішати, а коли ще й вона в небезпеці, то що ж тут час гаяти? У мене є така отрута, от я зараз захоплю її. Сідай поруч зі мною й показуй, де ваше поле. А звуть мене Галя, і будьмо знайомі!

І вони полетіли.

— Ти не боїшся? — спитала льотчик Галя.— Адже ти, напевне, вперше летиш?

—— Поряд з такими людьми, як ви, нічого не страшно,— палко призналася Тетянка.— Ви он над хмарами не боїтесь літати!

— А маленькою я всього боялася,— засміялась льотчик Галя,— та один лікар, гострий такий, послав мене по чарівні квіти, щоб зробити з них ліки від страху. Я шукала їх на дні моря, я шукала їх у хмарах, а знайшла їх високо в горах, де живе Людина, що керує вітрами.

Тетянка аж підстрибнула, коли почула ці слова льотчика Галі, але розмовляти під шум мотора було дуже важко, і вони вже летіли над темною хмарою, що повзла по землі.

Ніби смерть проходила там, де лізла сарана. Жодної рослинки, жодної стеблинки не лишалося на її шляху. І раптом на неї згори полив зелений густий дощ. Це була отрута.

— Ой, який дощ! — закричали на полі.

— Врятовано! Хліб врятовано! — кричали всі: і діти, й дорослі.

— Дорогий льотчик! Він врятував увесь хліб!

Коли літак приземлився і льотчик з Тетянкою вилізли з кабіни, всі кинулися до нього, як до рідного, хоч до того цього льотчика ніхто ніколи не бачив, а тракторист навіть кинувся обнімати його, та тут льотчик скинув шолом і окуляри, й усі побачили, що льотчик — дівчина Галя, і її розцілували всі дівчата, а тракторист засоромився й відійшов.

— Ну, тепер усе гаразд! — мовили діти.— Виросте пшениця, і тоді ми дізнаємося, де чарівне зерно. Працюватимемо і далі на всіх трьох ділянках.

Діти тепер знали кожен горбок, кожну стежку, їм здавалося, кожну стеблинку на полі...

Але Мар'янка сказала:

— Ой, коли б ще чогось не трапилося!

— Все гаразд! — заспокоїв Сашко.— Ховрахів побили, бур'яни попалили, сарану потруїли. Які ще вороги можуть бути?

Вони згадували, згадували й'забули про одного — найстрашнішого, найлютішого. А він ніби розсердився за це і нагадав про себе.

Цього ж ворога не можна було ні побити, ні отруїти, бо він літав по полях, по степах невловимий, страшний, глузував з усіх, і, де пролітав, там в'яла і жовкла трава, там дерева сохли, там земля репалася й стогнала:

— Води... Крапельку води...

То був страшний вітер-суховій, найлютіший з усіх бра-тів-вітрів. Він мчав з пекучих піщаних пустель, розганяв хмари, проганяв молодших братів — морських вітрів, які несли прохолоду й дощ.

Віяв він спекою, палив жаром, і його улюблена подруга була посуха.

— Давно не було дощу!

— Як парить!

— Як важко дихати!..— все частіше й частіше казали люди.

Вода в ручаях і криницях висихала, навіть звірі в лісах конали від спраги і не кидалися одне на одного. їм не хотілося їсти, їм хотілося пити... пити...

Діти з жахом дивилися на своє поле, яке на їхніх очах було приречене на смерть, якщо не підуть дощі.

— Невже нічого не можна вигадати? — хвилювалися діти.— Дикий вітер сваволить, а люди нічого не можуть зробити?

— Але ж є Людина, яка керує вітрами,— згадала раптом Тетянка,— мені про неї вже розповідала льотчик Галя.

— Справді? Я теж про неї читав,— зрадів Юрко.— Високо в горах, над морем, живе Людина, яка керує всіма вітрами. Це вже старенький дідуган, він вивчає і знає всі їхні пісні й настрої і повідомляє про них на землю: в долини, на поля, на моря кораблям, які вийшли в рейс. Хоч і далеко ця Людина від нас, але ж можна з нею поговорити по радіо.

.-: Я.іду! — враз схопилася Тетянка1.— Я спитаю його, невже нема в нього управи на суховій?

І вона справді пішла в місто, пішла в будинок, звідки можна було по радіо розмовляти з усім світом, з зимівниками на Північному і Південному полюсах, з капітанами, які на кораблях перетинають екватор, ну, одне слово, з ким завгодно.

Дівчину провели в малесеньку кімнатку, затягнуту сук^ нами і килимами, поставили перед мікрофоном, і за кілька тисяч кілометрів залунав її голосок:

— Здрастуйте! Ми знаємо, що ви керуєте вітрами. А чи відомо вам, що робить на землі суховій? Він знову палить хліб, сушить землю, сади горять. Невже не можна знайти управи на нього?

— Є й на нього управа! — почувся старечий голос здалека.— Я вже повідомив людей на степах. Ще з весни насадили вони великі заслони — смуги лісів. Дерева обіймуться вітами і не пустять його. Але він вирвав з корінням перші, другі, треті ряди дерев, і лише на сотих смугах заморився. Та ще не скрізь виросли такі лісові смуги. Цей клятий вітер пробрався південніше і порозгонив усіх своїх братів — морських вітрів — із посухою полинув до вас. Та й на це ми знайдемо раду!

Треба, щоб пішов дощ і вбив посуху. Суховій розгонить дощові хмари, так хай самі люди зроблять дощ. Вже є люди, які керують дощами, справжні дощові інженери. Допоможіть їм з річок проводити

канали, робити фонтани, напувати землю живою водою. Ви приборкаєте суховій.

О, значить, і на свавільні вітри є управа! Тільки швидше, швидше, до роботи, допомагати рити канали, робити самим дощ.

Тетянка подалася до дощових інженерів, які з невеличких річок проводили канали і напували живою водою спраглу землю.

— Нам треба, щоб ви пустили живу воду і на наше поле,— сказала вона, привітавшись,— і ми, всі люди будемо вам допомагати, як зуміємо.

За деякий час поля і впізнати не можна було. Воно ніби грибами високими вкривалось,— і з-під шапочок тих грибів, коли треба було, лився дощ, справжній дощ, і струмені його можна було скерувати куди завгодно. Це, між іншим, швидко збагнула Оксанка. Коли хтось із дітей починав потягатися, позіхати, вона непомітно швидко направляла на нього струмінь водички, і той ураз оживав.

гНі, то була справді жива вода, бо ожила і земля, і ниви,

І ЛЮДИ. г.!'.. 'і

—— Дивіться! — раділа Тетянка.— Скільки у нас.тепер нових цікавих знайомств, і все це наші вірні друзі: і тракторист, і льотчик Галя, і дідусь, який керує вітрами, і дощові інженери. Цікаво-таки жити на світі!

І от уже заколосилася нива, і була вона як суцільне золоте море, не було помітно жодної бур'янинки, жодЦої квітки волошки чи березки, які дуже красиві на вигляд, а насправді заважають жити пшениці. Добре викохали діти своє поле! І знову загуркотіли машини і виїхав поважний, величний комбайн. Він одразу і косив, і молотив. ••Ви й уявити собі не можете, як тремтіли діти. Адже зараз, зараз вони побачать, де саме чарівне зерно. Вони приготували по три величезних лантухи на кожну

ділянку, і яке ж було їхнє здивування, коли в усі лантухи посипалося цілком однакове велике золоте зерно. Куди більше за те, що давав їм посіяти лікар.

Де ж було чарівне? . — Що ж тепер нам робити? — зітхнула Мар'янка.—■ Невже ми зробили щось не так? Адже й не посварилися ми ні разу...

— І за роботою не сумував ніхто ніколи,— вставила Оксанка.

— І допомагали нам лише друзі,— додала Тетянка^

— А ворогів ми й близько не підпускали,— мовили Івасик і Панасик.

— Треба написати знову лікареві,— вирішив Юрко.

— Телеграма готова! — сказав Сашко і дременув до телеграфіста.

, Телеграма була знову заплутана, для стороннього ока зовсім незрозуміла:

— "Ми розпачі тчк Зерно все чудове тчк Ворогів не було тчк Земля дружба тчк Чарівне не знаємо де тчк. Привіт від усіх".

Телеграфіст знизав плечима, але цього разу взяв без заперечень і перестукав і цю телеграму. А відповідь була знову проста й звичайна: и

"Вітаю всіх тчк Змеліть потроху зерна з кожної ділянки тчк З найкращого борошна спечіть паляниці тчк Попередьте на млині і на хлібозаводі". <

* * *

Уся країна збирала врожай. А урожай був цього року чудовий, бо дружно працювали всі. І ті, що орали й сіяли, і ті, що воювали з шкідниками, і ті, що керували вітрами та дощами. Без кінця по шляхах з поля до млина мчали машини, повні мішків з зерном. Треба було тепер усе зерно перемолоти, і всі млини запрацювали: і великі парові, і галасливі водяні на греблях річок та озер, і старі діду-гани-вітряки теж замахали своїми старечими руками-крилами.

— Аякже, аякже! — шуміли й вони.— Ще й ми згодилися — стільки зерна! От і ми, старі, допоможемо!

Але лантухи з трьох дитячих ділянок їхали до нового великого млина, де були найновіші, найкращі машини, бо діти боялися, щоб наостанку чогось не трапилося з зерном і не загинуло чарівне. Вони чекали, вони певні були, що матимуть з одного із лантухів надзвичайне, чарівне борошно.

З зерном їхала Тетянка і везла докладний лист, написаний Сашком. Цей лист був до наймолодших робітників млина, ще учнів, майже ровесників наших друзів, і їх діти дуже-дуже просили особливо уважно поставитися до їхнього зерна, і за це вони будуть дуже вдячні.

Який жах! І змелене борошно було цілком однаковим! Та ще залишався хлібозавод, де вже з борошна пекли різні паляниці, булки, кренделі, пампушки.

Увесь свій хист вклав Сашко в останній лист — останню надію дітей. І всі діти, хвилюючись, допомагали йому писати.

Юрба хлопців і дівчат у білих халатах і білих ковпаках одержали лист і остовпіли.

Незнайомі діти писали їм про якісь чарівні зерна, з яких вийшло чарівне борошно і мусить вийти чарівний хліб, і в листі ще діти просили,

щоб цей хліб вони спекли якнайкраще і щоб усі були при цьому веселі. Молоді пекар-чуки — хлопці й дівчата — стояли, розвівши від здивування руки, коли до них підійшов Найстарший Майстер Найсолодших Булок. Він був товстий, з веселими пишними вусами і з щоками, як великі здобні булки. Він прочитав листа і, уявіть собі, аж нітрішечки не здивувався.

— Що ж тут дивного? — запитав він своїх юних помічників.

— Вони пишуть, щоб ми були веселі, коли міситимемо і садитимемо хліб у піч.

— Пхе! — засміявся Майстер Найсолодших Булок.— Це ще моя прапрабабуся знала, що хліб у веселої хазяйки завжди найкращий. Хіба ви бачили, щоб я коли сумував! Тому я й одержав премію за найсолодшу булку. І вас, малих, хочу так навчити. Аякже! Робити для людей найголовнішу справу — хліб — і при цьому сердитися? О! Це розумні діти, я бачу!

— Вони ще пишуть про чарівне борошно і чарівний хліб! — несміливо пискнув найменшенький пекарчук.

Але й це не збентежило веселого товстуна.

— Цікаво знати, коли це мій хліб не був чарівним? Він просто не зрозумів, у чому справа, і вирішив,

що це комплімент його роботі, і, як завжди, весело наспівуючи, підбадьорюючи учнів, почав замішувати тісто. Перше з нового урожаю борошно він узяв з трьох дивних лантухів і виробив окремо з кожного круглі паляниці.

Але цього разу і він був здивований. Він ще ніколи в житті не бачив таких паляниць. Вони виростали на очах до неймовірної височини, їм не

вистачало форм, і вони ледве влізли в пічку і заповнили її геть-чисто всю. А коли їх вийняли, паляниці були легкі, пухкі і такі пахучі, що навіть на вулиці люди зупинялися. Тільки... всі однакові...

Майстер Найсолодших Булок одрізав по шматочку на пробу, дав помічникам, сам укусив і розвів руками:

— Це щось надзвичайне... Такого я ще ніколи не їв. Ніби мені сили від цього шматочка прибавилося, ніби я й не працював ще сьогодні зовсім. Це справді якийсь чарівний хліб.

* * *

Гострий лікар нарешті приїхав. Схвильовані, всі семеро дітей прийшли до нього, несучи три чудесні паляниці.,

— Ми робили все, як ви наказали,— сказав Юрко,— а вони всі вийшли однакові.

— Однаково чарівні? — хитро всміхнувся лікар.

— Вони справді надзвичайні,— мовили діти.— Всі, хто куштував паляниці з нашого борошна, хоч би з якого мішка, кажуть, що вони просто чарівні.

— А якими б вони могли бути інакше,— сказав лікар,— коли ви всі однаково з запалом працювали над кожною зерниною, коли стільки любові ви і ваші друзі вклали в свою працю? Любов, праця і дружба кожну справу зроблять чарівною.

Він хотів ще щось сказати, але тут подзвонив телефон. Лікар узяв трубку.

— Зараз. За півгодини ми будемо готові,— мовив він у трубку, а потім звернувся до дітей: — Ми зараз вилітаємо до нашої столиці. Ви всі нагороджені цієї поїздкою за прекрасну роботу, і ми повеземо на Виставку Урожаю наш чудесний хліб.

* * *

Мої знайомі казали, що стрівали веселу групу дітей з гострим лікарем на чолі в одному з павільйонів Виставки. Вони всіх частували чудовими паляницями, бо з їхнього борошна все пекли й пекли, а його ще було багато. І ніякого секрету наші друзі не робили з того, як виростили цей хліб. Багато дітей і дорослих, записували три умови, розпитували Івасика з Панасиком, як вони вчили пташині й звірині мови, у Тетянки — адреси людей, дощових інженерів і телефон дідуся, який керував вітрами, а в Оксанки — її пісні й різні історії. Взагалі це був дуже веселий павільйон. І не дивно. Адже чарівний хліб мав таку властивість: усіх звеселяти. І тільки раз до павільйону підійшла людина в рогових окулярах, картатому пальті, з блокнотом у руках. її теж почастували шматком чарівної паляниці. Але людина скривилася і непомітно виплюнула шматочок.

Діти перезирнулися між собою і все зрозуміли. І ви також?

1946